

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHNI TA’LIMDAN BOSHLASH KERAK

Mirzayev G‘iyosbek Isroil o‘g‘li

*Korrupsiyaga qarshi kurashish “Komplaens nazorat” tizimini boshqarish
bo‘lim Bosh mutaxassisi Toshkent davlat yuridik universitetining
Ixtisoslashtirilgan filiali
E-mail: giyosbek.mirzayev91@mail.ru*

Annotatsiya: Mazkur maqola orqali korrupsiyaviy munosabatlarning vujudga kelishida ijtimoiy va yuridik omillar, korrupsiya jinoyatlarini yuridik ahamiyati, manfaatlar to‘qnashuvining huquqiy oqibatlari, korrupsiyaning bugungi kundagi holati, korrupsiyani yo‘q qilishning samarali mexanizmlari, fuqarolarda korrupsiyaga qarshi imunitetni shakllantirish masalalari yoritib beriladi.

Kalit so‘zlar: korrupsiya tushunchasi, korrupsiyaga nisbatan jinoiy jazo, manfaatlar to‘qnashuvi, korrupsiyaviy harakatlar, nepotizm, mentalitet, korrupsiya jinoyatlarining statistikasi.

Bugungi huquqiy-demokratik davlat va fuqarolik jamiyatda korrupsiya jinoyatlarining avj olishi, har bir zaxmatkash insonning korrupsiya bilan to‘qnash kelishi juda katta fojia. Shunday ekan korrupsiya jinoyati o‘z xususiyati va ijtimoiy xavflilik darajasiga ko‘ra: ijtimoiy xavfi katta bo‘lmagan jinoyatlardan tortib og‘ir va o‘ta og‘ir jinoyatlar darajasigacha kvalifikatsiya qilinadi.

“Dunyo tafakkuri korrupsiya muammosini hal qilmay turib, davlat boshqaruvi vazifalarini samarali hal qilib bo‘lmasligiga allaqachon ishonch hosil qilgan”. Bu borada barcha davlatlar o‘zining milliy qonunchiligida korrupsiya ya’ni poroxo‘rlik jinoyatini oldini olish choralari tizimli amalga oshirib kelmoqda. Afsus va nodomadlar bo‘lsinki, O‘zbekiston Respublikasi korrupsiyaga qarshi kurashish siyosatida boshqa iqtisodiyoti rivojlangan davlatlardan ancha orqada qolib ketgan edi. Bunga bir qator arzirli sabablar mavjud. Jumladan: korrupsiya jinoyatini sodir etgan shaxslarga nisbatan qo‘llaniladigan jazolarning liberallashtirish; mustaqillikka erishganimizdan so‘ng 25 yil o‘tibgina “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi” maxsus qonunni qabul qilinganligi; BMTning korrupsiyaga qarshi kurash konvensiyasi 2003-yil 9-dekabrda qabul qilingan bo‘lsada, O‘zbekiston uni ham to‘rt yarim yil o‘tib, 2008-yil 7-iyulda ratifikatsiya qildi. Bu esa o‘z navbatida mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish siyosatimizni

uzoq yillar uhlab qolganining dalolatidir. Buning isboti sifatida “Xalqaro Transparency International Corruption Perceptions Index (CPI) tashkiloti har yili Korrupsiyaga qarshi Konvensiyaga a’zo davlatlarning reytingini e’lon qilib boradi, jumladan, ushbu ro’yxatga ko’ra O’zbekiston 2016-yil 185 ta mamlakatdan 156-o’rinni egalladi. Keyingi yillarda O’zbekiston ko’rsatkichlari pasayganligini ko’rish mumkin, ya’ni 2017-yilda 157-o’rinni, 2018-yilda 158-o’rinda” e’tirof etilganidir. Bugungi kunda korrupsiyani yo’q qilish uchun asosiy qurol bu bilim, ma’naviy yetuklik va holollik. Bunday yetuklikka shaxs qanday erishadi? Albatta, ta’lim-tarbiya bilan. Hech shubxasiz, korrupsiyani biz yo’q qilishga bel bog’lagan ekanmiz. Insonlarni huquqiy ongini, huquqiy madaniyatini, vatanparvarlik tuyg’ularini shakllantirishimiz lozim. Bu borada amalga oshiradigan birinchi ishimiz, ta’lim tizimini isloh qilishdir. Chunki, ta’lim insonlarni ilmiy va madaniy yetuklikka eltuvchi yo’l hisoblandi. Shuning uchun ta’lim tizimini korrupsiyadan holi soha qilishimiz kerak.

Korrupsiya nima? – degan savol tug’ilishi tabiiy.

“**Korrupsiya** – shaxsning o’z mansab yoki xizmat mavqeyidan shaxsiy manfaatlarini yoxud o’zga shaxslarning manfaatlarini ko’zlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etish” hisoblanadi.



Manfaatlar to’qnashuvi esa – shaxsiy manfaatdorlik xodimining mansab yoki xizmat majburiyatlarini lozim darajada bajarishiga ta’sir ko’rsatayotgan, ta’sir ko’rsatishi mumkin bo’lgan hamda **shaxsiy manfaatdorlik** bilan davlat boshqaruv tizimining **huquqlari va qonuniy manfaatlari o’rtasida qarama-qarshilik** yuzaga kelayotgan yoki yuzaga kelishi mumkin bo’lgan vaziyat. Bugungi kunda ayrim oliy ta’lim muassasalarida ishga kirishdan tortib, xodimlarga nisbata imtiyozlar va rag’batlantirishlarni qo’llashda ham mas’ul rahbarlarning harakatlarida manfaatlar to’qnashuvi yaqqol ko’zga ko’rinib qolmoqda. Manfaatlar to’qnashuvi korrupsiyaning nomoddiy naf ko’rinishi bo’lib, ikki tarafning bir-birlariga nisbatan tekin xizmatlar ko’rsatish, ma’lum vazifalarni bajarib berishda namoyon bo’ladi.

Bundan o’n yillar oldin tuman, shahar markazlaridagi rus tiliga yoki boshqa fanlarga ixtisoslashtirilgan maktablarga bolalarni kiritish ham korrupsiya yo’li bilan amalga oshirish boshlanib ketdi. Boyni bolasi o’qigan maktablarda o’rta hol yoki kambag’al oilaning balalari o’qishini tasavvur

qilib bo'lmaydigan darajada bo'lib ketgandi. Bu yerda bolaning bilimi, intilishi umuman inobatga olinmay tanish-bilishchilik manfaatlar to'qnashuvi avj olib ketgan edi. Ayrim nufuzli o'rta maxsus kollejlarga kirish ham korrupsiyaning mevasiga aylanib ketgandi. Jumladan: pedagogika, tibbiyot hamda yuridik kollejlarga tanish bilishsiz yoki pora bermay kirdim desa, talabalar bir-birini gaplariga ishonmaydigan davrga aylanib qolgandi. Endi tassavur qiling! Hech qanday ilmi yo'q, o'z sohasini yaxshi o'zlashtirmagan pedagogdan jamiyatda qanday yetuk mutaxassiz yetishib chiqadi. Uch yil tibbiyot kollejida o'qigan hamshira ukol qilishni bilmasa, vrach yozib bergan retsep bo'yicha bemorlarga kapinitsa ulolmasa yoki tomirga tusholmasa, siz o'zingizni ishonib shunday mutaxassislarni qo'lga topshirasizmi? Albatta yo'q.

Oliy ta'lim muassasalariga kirishda koruppsiya bormi desangiz, bu savolga fuqarolarimiz kulib “Siz nima deb o'ylaysiz, pul bermasdan bilim bilan o'qishga kirolasizmi”, – degan javob berishardi. Uddaburon kimsalar xattoki, ta'lim tizimini yirik biznesga aylantirib korrupsiyani bolalatib ulgurgandi. Xattoki, ayrim o'quv yurtlarida qabul kvotalarini va soxa yo'nalishlarini ommaga e'lon qilinmas edi. Chunki bu fakultetda yoki ana shu soha mutaxassisligida oldindan gaplashilgan odamlarning farzandlari o'qirdi. Ularga imtixonlar ham alohida tartibda nazoratsiz auditoriyalarda, kerak bo'lsa, bunker laqabli yollanma bilimdonlar kirib testlarini yechib berish holatlarigacha ochiq oydin bo'lib ketgandi.

Bunday korrupsiya avj olgan davrda yoshlar 3 yildan 6 yilgacha shu abituriyent maqomida universitet va institutlarga topshirib umrini o'tkazishga majbur bo'lgan. Bunga sabab yoshlarning kirish ballariga yetarli darajada bilimga ega bo'lmaganligi emas, shu oliy o'quv yurtining talabasi degan munosib nomga sazovor bo'lish uchun amaldorlarga pora bermaganliklari. Bunday adolatsizliklarni har bir sohada ko'rishimiz mumkin. Ammo maqolamizning nomi ta'lim tizimida korrupsiyani oldini olishga bag'ishlanganligi sababli ko'roq Oliy ta'lim bosqichini keng yoritishga harakat qilamiz.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiku, korrupsiyaga qarshi keskin choralar ko'rilmassligi uning jinoiy, iqtisodiy va ijtimoiy muammodan siyosiy muammoga aylanishiga, mamlakat konstitutsiyaviy tuzumining asoslariga putur yetkazuvchi milliy ofat darajasiga chiqishiga sabab bo'lishi aniq ekanligi bugungi kunda butun dunyoda o'z tasdig'ini topmoqda.

“Korrupsiya, jumladan poraxo'rlik jinoyatlari dunyo iqtisodiyotiga har yili o'rtacha 2,6 trillion dollar zarar keltirmoqda. Bu esa dunyo yalpi ichki mahsulotining 3 foizini tashkil etadi”.

Korrupsiya jinoyatlariga qarshi kurashish va uni sodir etilishini barvaqt aniqlash maqsadidagi ishlar O‘zbekiston Respublikasining asoschisi birinchi Prezidentimiz I. A.Karimov boshlab bergan edilar. Xususan, I.Karimov tomonidan O‘zbekiston xalqining farovonligi, xavfsizligini ta’minlash yo‘lidagi ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida korrupsiyaga qarshi qat’iyat bilan kurash olib borish kerakligini, korrupsiyaga qarshi samarali kurashish huquqiy davlat qurishning asosiy sharti ekanligini ta’kidlagan edilar.

O‘zbekistonda oliy ta’limni korrupsiyadan holi qilishga qaratilgan samarali islohotlardan biri O‘zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I. Karimovning 2013-yil 28-uyundagi “Yuridik kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1990-son qarori bilan “Mamlakatda o‘tkazilayotgan demokratik va huquqiy islohotlar, fuqarolik jamiyatini shakllantirishning yuksak talablari va zamonaviy xalqaro standartlariga javob beradigan yuqori malakali yuridik kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish maqsadida Toshkent davlat yuridik instituti Toshkent davlat yuridik universiteti etib qayta tashkil etilganligi. Toshkent davlat yuridik universitetida o‘qitishning yevropa modul-kredit tizimiga bosqichma-bosqich o‘tkazildi. Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi va uning oliy ta’lim muassasalariga na’mana bo‘la oladigan darajada shakllantirildi. Kirish imtihonlari ham bir muncha korrupsiyadan yiroqlashdi. Haqiqiy bilimli kishi TDYU talabasi bo‘lish baxtiga muyassar bo‘ldi. O‘qitishning modul-kredit tizimi talabaning real bilimni baholash imkonini beradi. Unda chinakam inson omili ro‘l o‘ynamaydi. Talabaning fanlarni o‘zlashtirishida, o‘quv semestrlarni muvaffaqiyatli yakunlashida o‘qituvchi talaba munosabtlari deyarli yo‘qoldi. Negaki, yuridik universiteti talabasida qishki semester, yozgi semester degan tashvishlardan tortib otalarning farzandlarini imtihoniga pul tayyorlab qo‘yishim kerak degan muammolarga chek qo‘yildi.

Korrupsiyaga qarshi kurashish ishlarini samarali tashkil etish borasida tashlangan qadamlarni Muhtaram Prezidentimiz SH.Mirziyoyev hokimiyat tepasiga kelgandan so‘ng yanada rivojlantirib yubordi. Prezidentimizning olib borayotgan odilona siyosatlari bilan mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida qator huquqiy asoslar shakllantirildi.

Jumladan, O‘zbekiston Respublikasida 2017-yil 3-yanvar “Korrupsiyaga qarshi kurash to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni qabul qilindi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 2-fevraldagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi, O‘zbekiston Respublikasi Qonunining qoidalarini amalga oshirish chora-tadbirlari

to'g'risida”gi qarori, 2019-yil 9-yanvardagi “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi, 2019-yil 27-maydagi “O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. Qolaversa, 2020-yil 29-iyundagi “O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi farmonlari, 2020-yil 27-maydagi O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-6013-son Qarori, 2020-yil 29-iyundagi “O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida”gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 6-iyuldagi PF-6257-sonli “Korrupsiyaga qarshi murosasiz munosabatda bo'lish muhitini yaratish, davlat va jamiyat boshqaruvida korrupsiyaviy omillarni keskin kamaytirish va bunda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 6-iyuldagi PQ-5177-sonli “Korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi Qarorlari qabul qilingan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvar kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga qilgan Murojaatnomasida ta'kidlaganidek, “Jamiyatimizda korrupsiya illati o'zining turli ko'rinishlari bilan taraqqiyotimizga g'ov bo'lmoqda. Bu yovuz baloning oldini olmasak, haqiqiy ishbilarmonlik va investitsiya muhitini yaratib bo'lmaydi, umuman, jamiyatning birorta tarmog'i rivojlanmaydi”. Prezidentning bu muammoga omma e'tiborini qaratayotgani davlat siyosatida korrupsiyaga barham berish masalasi nechog'liq ustuvor ekaniga dalolat qiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlarini yaratish sohasida ham qator ishlar amalga oshirildi. Alohida ta'kidlash joizki, 2020-yilda Korrupsiyaga qarshi kurashuvchi alohida maxsus organ “Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi tashkil etildi.

Binobarin, 2021-yil 6-iyuldagi PQ-5177-sonli “Korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi Qarori bilan 2021-yil 1-sentabrdan boshlab davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, davlat unitar korxonalari va muassasalari, davlat ulushi 50 foizdan yuqori tashkilotlarda ishga qabul qilishni ochiq tanlov asosida amalga oshirish hamda tanlov doirasida o'tkaziladigan sinov tadbirlarini Internet tarmog'i orqali real vaqt rejimida kuzatishni nazarda tutuvchi tartib joriy etildi.

2021-yil 1-oktabrdan boshlab esa barcha davlat organlari va tashkilotlari, shu jumladan Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklarida mavjud shtat birliklari doirasida korrupsiyaga qarshi ichki nazorat tuzilmalari faoliyati yo‘lga qo‘yilishi belgilanib, qaror ijrosi tizimli ravishda bajarilib kelinmoqda. Mazkur qarorlarning ijrosini ta‘minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirining 2020-yil 24-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining korrupsiyaga qarshi kurashish siyosatini belgilash to‘g‘risidagi”, 42-um son buyrug‘i bilan Korrupsiyaga qarshi kurashish siyosati qabul qilindi. Unda Adliya vazirligining korrupsiyaga qarshi kurashish siyosati, xodimlar orasida hamda jamiyatda korrupsiyaga qarshi kurashish madaniyati darajasini oshirish maqsadida adliya organlarining yuqori axloqiy me‘yorlarga sodiqligini, shuningdek, adliya organlarining xodimlari faoliyatida korrupsiyaviy huquqbuzarliklarga murosasizlik va ularni sodir etishga yo‘l qo‘ymaslikni aks ettirilgan. “O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” 43-um son buyrug‘i bilan “O‘zbekiston Respublikasi adliya organlari va muassasalari xodimlarining odob-axloq” Qoidalari, “Adliya vazirligining Odob-axloq komissiyasi to‘g‘risidagi” Nizom, “Adliya vazirligining korrupsiyaga oid harakatlar to‘g‘risida axborot berish uchun aloqa kanallari orqali kelib tushgan xabarlarini qabul qilish va qayta ishlash” reglamenti hamda “Adliya organlari va muassasalarida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimining holati haqidagi hisobotni shakllantirish va taqdim etish” reglamentlar qabul qilinib tasdiqlangan. Bular bilan bevosita adliya vazirligi tizimida korrupsiyaga qarshi kurashishning ichki idoraviy hujjatlari shakllantirilib, korrupsiyaga qarshi kurashish mexanizmlari yaratilgan. Adliya vazirligi respublikadagi boshqa vazirliklar va davlat organlari faoliyatida ochiqlik va oshkoralik reytingida 1-o‘inni egallashi bejizga emas. Bu albatda xalqdan yashiradigan korrupsin holatlar yo‘qligi sababli boshqa davlat organlariga ko‘zgu bo‘lib kelmoqda. Bundan tashqari “O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tizimida manfaatlar to‘qnashuvini boshqarishni takomillashtirish to‘g‘risida”gi 44-um-son buyrug‘i bilan manfaatlar to‘qnashuvining oldini olish choralari belgilangan. “Adliya vazirligi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni aniqlash, bartaraf etish, monitoring qilish hamda korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha o‘qitish ishlarini tashkil etish to‘g‘risida”gi 45-um son buyrug‘i bilan esa, adliya tizimda mavjud lavozimlarda korrupsion holatlarni aniqlash va monitoring qilish, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni oldini olish va ularni sodir etishga olib kelayotgan sabablarni bartaraf etish, xodimlarning huquqiy madaniyatini oshirish va

ularni qonun hujjatlariga hamda adliya organlari va muassasalarining ichki hujjatlariga rioya qilish ruhida tarbiyalashga qaratilgan. Shunindek, korrupsiyaga qarshi kurashish sohasi bo'yicha o'quv kurslarini tashkil etishni belgilab bergan.

Mazkur buyruqning ijrosi o'z vaqtida ta'minlanib, 2020/2021-o'quv yilidan boshlab TDYUda, 2021/2022-o'quv yilidan boshlab esa TDYU IFda ham “Korrupsiyaga qarshi kurash” o'quv moduli yaratilib talabalarga tajribali amaliyotchi va professor o'qituvchilat tomonidan darslar o'tib kelinmoqda.

Mazkur o'quv moduli orqali talabalarda korrupsiyaga qarshi toqatsiz munosabatda bo'lish, vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, o'qituvchi va talabalarda birdek korrupsiyaga qarshi kurashuvchan imunitetni xosil qilishga erishib kelinmoqda. Korrupsiya illatini mamlakatimizdan siqib chiqarish barchamizning birdek burchimiz hisoblanar ekan, prezidentimiz ta'kidlaganidek har bir shaxs korrupsiyaga qarshi kurashish vaksinasi bilan emlanishi shart. Uning uchun yoshlarni o'qishga kirishidan boshlab, o'qish jarayonlari-yu, yakuniy davlat attestatsiya imtihonlari hamda ishga kirish jarayonlarini korrupsiyadan holi tizimga aylantirishimiz kerak.

O'zingiz bir mushohada qilib ko'ring! O'z kuchi va bilimiga ishonmay, yuqori lavozimda ishlaydigan tanish-bilishlari orqali pora yevaziga o'qishga kirgan talaba, ertaga 4 yil o'qishni ham pora berib fanlardan imtihonlarini yopib yuradi. Shundan so'ng ishga kirishda ham yana shu prossedurani qo'llaydi. Qarab turibsizki, oliy ta'lim muassasasi jamiyatga bo'lajak korrupsiyaner kadrni tayyorlab chiqarib bermoqda. Bunday kadrlar bilan ertaga davlatimiz oldida turgan ulkan vazifalarni bajarishda qanchalik muvaffaqiyatga erishishimiz mumkin. Albatta, buning iloji yo'q. Chunki bunday kimsalar korrupsiyani gullatib yashnatishdan boshqasiga yaramaydi. Jamiyatda yana adolatsizlik, nohaqlik va poraxo'rlik avj oladi. Natijada, davlat organlariga nisbatan ishonchsizlik va nafrat tuyg'ulari shakllanib, xalqning noroziligi ortishiga olib keladi holos. Bu bilan davlatning iqtisodiy barqarorligiga va xalqning farovonligiga erishib bo'lmaydi.

Korrupsiyaga qarshi kurashishda talim tizimi asosiy fundament va mexanizm bo'lmog'i kerak. Respublikamizda mavjud 162 ta OTM dan yiliga 50 mingda ziyod bakalavr bosqichini tamomlagan oliy ma'lumotli kadrlarni jamiyatimizga yetkazib berilishini inobatga olsak. Bu korrupsiyaga qarshi kurashish uchun juda katta kuch xisobdanadi. Bundan tashqari halollik vaksinasi bilan emlangan yosh kadrlarda korrupsiya qilishga moyillik syg'onmagan bo'ladi. Ular jamiyatimizga davlatimizga eng avvalo xalqqa vijdonan xalol va pok maqsadlar bilan xizmat qilishga tayyordir. Shuning

uchun ham Oliy va oʻrta maxsus vazirligi tizimida “Korrupsiyasiz soho loyihasi” muntazam amalga oshirilib kelinmoqda. Oliy va oʻrta maxsus vazirining 2021 yil 21 iyundagi 281 sonli buyrugʻi bilan vazirlik tizimida “Korrupsiyaga qarshi kurashish “Komplaens nazorat” tizimini boshqarish boʻlimi” tashkil etildi hamda “Korrupsiyaga qarshi kurashish “Komplaens nazorat” tizimini boshqarish boʻlimi toʻgʻrisidagi namunaviy Nizomi tasdiqlanldi. Mazkur boʻlim ushbu Nizom asosida bugungi kunda taʼlim sohasida korrupsiyani yoʻq qilish uchun barcha OTMda tashkil etilgan va mardonavor kurashib kelmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: Oʻzbekiston, 2021y.
2. Oʻzbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi: (2021 yil 10 noyabrcha boʻlgan oʻzgartish va qoʻshimchalar bilan) Rasmiy nashr – Oʻzbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. – T.: Adolat, 2021.
3. Oʻzbekiston Respublikasi “Parlament nazorati toʻgʻrisida”gi Qonun. *Qonunchilik maʼlumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son, 19.11.2021-y., 03/21/729/1064-son.*
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 27 maydagi Oʻzbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir qoʻshimcha chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PQ-6013-son Qarori
5. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6 iyuldagi PF-6257-sonli “Korrupsiyaga qarshi murosasiz munosabatda boʻlish muhitini yaratish, davlat va jamiyat boshqaruvida korrupsiyaviy omillarni keskin kamaytirish va bunda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Farmoni.
6. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6 iyuldagi PQ-5177-sonli “Korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi Qarori.
7. Qobilov.Sh.R. Korrupsiyaga qarshi kurash:iqtisodiy, maʼnaviy-maʼrifiy choralari va yoʻllari: Monografiya. – T.: Oʻzbekiston Respublikasi IIV akademiyasi 2015. – 3 b.
8. Corruption Perceptions Index 2018: Statistically significant changes. 2018_CPI_Statistically Significant Changes.
9. Korrupsiyaga qarshi kurashish: Amaliy ishlarda hamkorlik zarur. <https://parliament.gov.uz>
10. Sobirova. N. «Характерные черты и виды коррупции в сфере образования». Общество и инновации, т. 3, вып. 5/S, июль 2022 г., сс. 85-90, doi:10.47689/2181-1415-vol3-iss5/S-pp85-90.

11. Каракетова. Д. “Безориликни олдини олишнинг ўзига хос жиҳатлари”. Жамият ва инновациялар, vol. 2, no. 7/S, Aug. 2021, pp. 102-112, doi:10.47689/2181-1415-vol2-iss7/S-pp102-112.
12. Каракетова. Д. “Безорилик ва безори шахсининг криминалогик тавсифи”. Жамият ва инновациялар, vol. 2, no. 2/S, Mar. 2021, pp. 68-75, doi:10.47689/2181-1415-vol2-iss2/S-pp68-75.
13. Собирова, Н. «Типовые ситуации конфликта интересов в сфере образования». Противодействие правонарушениям в сфере цифровых технологий и вопросы организационно-правового обеспечения информационной безопасности, т. 1, вып. 01, апрель 2022 г., сс. 454-60, <https://inlibrary.uz/index.php/digital-technology-offenses/article/view/7553>.